

סיכוך בתקרת נסרים וטו ע"א "תקרה שאין" – לא בטלה"

לאחר שבמשנה הקודמת עסקנו בסיכוך בנסרים, המשנה כעת דנה בפעולות שיש להפוך בית שתקרתו מורכבת מנסרים (ברחובו של ד"ט, כי כך דרכם של אנשים לבנות את ביתם. רש"י. ברוחב של פחות מד"ט. פיהמ"ט. לרמב"ם) לסוכה (בתנאי שאין על תקרת נסרים מעזיבה – רצפת טיט, שפסול לסיכוך כיוון שאינו גידולי קרקע).

משנתנו

[נחלקו התנאים, האם נחלקו ב"ש וב"ה בדין תקרה (שעשויה מנסרים ברוחב ד"ט) שאין עליה מעזיבה (רצפת טיט. כמובח "ויעזבו ירושלם עד החומה ה'קבה" (נחמיה ג, ח) - שהוציאו מתוך ירושלים עפר להחזיק החומה):

רבי יהודה אומר: בית שמאי

אומרים: מפפק (סותר ומנענע את כל הנסרים) ונוטל אחת מבינתים (מוציא כל נסר שני, ונותן במקומו סכך כשר), **ובית הלל** אומרים: מפפק (יש לפקפק בלבד משום "תעשה - ולא מן העשוי") או נוטל אחת מבינתים (ואינו מפפק, שנתנית הסכך החדש היא עשייתה).

רבי מאיר אומר: (לכ"ע) נוטל אחת מבינתים (לשים סכך כשר), ואינו מפפק (רבי מאיר לשיטתו, שסיכוך בנסרים ברוחב ד"ט פסול. יד ע"א).

ניחא לבית הלל, שלשיטתם כיוון שהנסרים בתקרה נעשו לשם בית (ולא לשם סוכה), הבית פסול להיות סוכה, מהכתוב "תעשה" - ולא מן העשוי (כשאתה עושה אותה, תהא ראויה לסוכה". ב"י אר"ח סי' תרכו). לכן יש לעשות בהם עשייה: או פקפוק או סיכוך חלקי מחדש.

1. "תעשה ולא מן העשוי" - די בפעולה אחת כדי לבטל את העשייה הישנה הפוסלת, ולעשות עשייה חדשה (כדעת ב"ה)?
2. "גזרת תקרה" (אין ליטב תחת נסרים רחבים ד"ט בסוכה, שמא יבואו ליטב תחת נסרים ד"ט שבבית, ולהחשיבו כסוכה. יד ע"א) - מועיל רק להוציא את חלק מהנסרים הפסולים (שלפחות יהיה רוב הסכך כשר), אך לא מועיל כלל מעשה הפקפוק של הנסרים, הרי הנסרים בעינם עומדים! ומדוע לשיטת ב"ש יש לעשות את שתי הפעולות?

כך כוונת בית שמאי במשנה "מפפק" - "אף אל פי שמפקק" לא הועיל במעשהו כלום, אלא חייב כדי להפוך את הבית לסוכה ל"נוטל אחת מבינתים" (וחובה לעשות מעשה ממש, ואפשר לסכך בנסרים שאין גזרת תקרה לדעת בית שמאי).

	רבי יהודה	רבי מאיר
ב"ש	לא מועיל פקפוק, אלא רק הוצאת חלק מהנסרים	לא מועיל פקפוק, אלא רק הוצאת חלק מהנסרים ושימת סכך חדש
ב"ה	מועיל או פקפוק, או הוצאת חלק מהנסרים	

שיטת בית שמאי בדעת רבי יהודה (ברישא), הינה כדעת רבי מאיר (בסיפא)?

זוהי בדיקת טענת רבי מאיר, הסובר שב"ש וב"ה סוברים שאין לסכך בנסרים (כשיטתו במשנה הקודמת. יד ע"א). לכן אומר רבי מאיר לרבי יהודה: הינך סובר שנחלקו ב"ש וב"ה האם מועיל פקפוק, אך לשיטתי לא מועיל פקפוק כלל, כי לכ"ע אין לסכך בנסרים (משום גזירת תקרה).

אם זוהי נקודת המח' במשנתנו בין ר"י לר"מ: האם מותר לסכך בנסרים, מחשש לגזירת תקרה, הרי זו המחלוקת נשתנה במשנה הקודמת, ומדוע יש לשנותה שוב במשנתנו?

רב חייא בר אבא בשם **רבי יוחנן: במשנה הראשונה** עסקינן בנסרים משויפים (הראויים לשימוש ככלי, אפילו שאינם ד"ט על ד"ט) ור"מ אסר משום "גזירת כלים", שאם יבואו לסכך בנסרים שכאלו (אף שאין להם בית קיבול לטומאה) יסככו אף בכלים שיש להם בית קיבול הראויים לקבל טומאה, ורבי יהודה לא חשש. **במשנה השנייה** עסקינן בנסרים שאינם משויפים (שאינם נחשבים ככלי, אך ראויים לתקרה או לסכך) ור"מ אסר משום "גזירת תקרה".

אם לא גוזרים הא אטו הא, כיצד אליבא דרבי יוחנן במשנה הראשונה ר"מ גוזר נסרים משויפים שאינם בעלי קיבול (שלעצמם אינם מקבלים טומאה) אטו כלים שבעלי קיבול? אם כך (שלא גוזרים) נכשיר לסכך בנסרים משויפים אף לרבי מאיר?

על כורחך יש לומר שבמשנה הראשונה והשנייה ר"י ור"מ חולקים האם חוששים לגזרת תקרה.

חוזרת השאלה: מדוע שנתה המשנה השנייה את מח' ר"י ור"מ, אחרי שכבר נשתנה במשנה הראשונה?

משנה יד ע"א

מסכינן בנסרים (קורות עץ), דברי **רבי יהודה** (שהם כשרים לסיכוך, שאין מקבלים טומאה וגידולם מן הארץ), ו**רבי מאיר** אומר (מפני גזירת תקרה).

רב יב ע"ב

רב יהודה בשם **רב: סככה** בחיצין זכרים כשרה (שאינן להם בית קיבול) בנקבות פסולה (שיש להם מגרעת להכניס את החץ זכר, וכיוון שיש להם בית קיבול טמאים, ופסולים לסיכוך)

לא גזר רב לאסור סיכוך בחצים זכרים אטו חצים נקבות (שיבואו להתבלבל, ולסכך אף בפסולים)

חץ זכר המגרעת בחץ
חץ נקבה המגרעת בעץ ובעץ יש בית קיבול

רב פפא: נחלקו רב ושמואל בהסבר מחלוקת המשנה רבי יהודה ורבי מאיר:

	נסר ד"ט	נסר בין ג"ט לד"ט	נסר פחות מג"ט	
רב	רבי יהודה - מותר. רבי מאיר - אסור (גזירת תקרה)	לכו"ע מותר	מותר, שנסרים ברוחב זה	שמואל הינם כקנים בעלמא.
שמואל	רבי יהודה - מותר (הנסרים אינם חשובים, ולא שייך בהם גזירת תקרה). רבי מאיר - אסור (הנסרים חשובים, ושייך בהם גזירת תקרה).	לכו"ע אסור		

המשנה הראשונה והשנייה אינן חוזרות על אותה מחלוקת, אלא המשנה השנייה הינה המשכה של הראשונה: במשנה הראשונה רבי יהודה ורבי מאיר נחלקו בסיכוך נסרים, וטען רבי מאיר שחוששים ל"גזירת תקרה". במשנתנו רבי יהודה עונה לרבי מאיר: לשיטתך שחוששים לגזרת תקרה, הרי בית הלל התירו לפקפק את תקרת הנסרים ובכך להכשיר את הבית לסוכה. משמע שלא חוששים ל"גזרת תקרה". ענה לו רבי מאיר: בדין זה אף בית הלל מודים לבית שמאי, שאינו מועיל פקפוק, כי לכו"ע ישנה "גזרת תקרה" (ולכן לא ניתן לסתור את דעתי מדעת ב"ה).

הניחא לשיטת רב, שסובר שאף בנסרים ד"ט נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בגזירת תקרה, ומסוגייתנו יש מקום לרבי יהודה להוכיח לסיכוך נסרים ברוחב ד"ט בבית. אך לשמואל, שסובר שנחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בנסרים ברוחב ג"ט עד ד"ט, ולכו"ע נסרים ברוחב ד"ט פסולים לסיכוך, הרי במשנתנו (בסיפא) לדעת רבי יהודה סתם תקרה עשויה מנסרים ברוחב ד"ט והכשירה אליבא דבית הלל?

נחלקו רב ושמואל בסברות רבי יהודה ורבי מאיר, וממילא מהו היחס בין המשנה הראשונה לשנייה, ומהי מחלוקת בית שמאי ובית הלל במשנה השנייה:

	משנה שנייה	משנה ראשונה	
רב	מוכיח רבי יהודה מדעת ב"ה שמותר לישב תחת נסרים של ד"ט (בתקרת נסרים, בתנאי שפיקפק את הנסרים, ואין אסור "תעשה ולא מן העשוי"). רבי מאיר סובר שאף לב"ה אסור לשבת תחת תקרת נסרים, ואין מועיל פקפוק.	נחלקו ר"י ור"מ בסיכוך נסרים ד"ט, ורבי מאיר גזר לאסור משום "גזרת תקרה"	שמואל
שמואל	נחלקו ר"י ור"מ בסיכוך נסרים בד"ט, במקום שאין חשש לטעות ב"גזרת תקרה" (שבקי בהלכות, כמוכח ממעשיו להכשיר את הבית לסוכה). לרבי יהודה בטלה גזרת תקרה, ויכול לסכך לדעת ב"ה בנסרים ד"ט בתנאי שפיקפק. לרבי מאיר אף כאן חוששים לגזרת תקרה בד"ט.	נחלקו ר"י ור"מ בסיכוך נסרים בין ג"ט לד"ט, ולכו"ע בד"ט אסור משום "גזרת תקרה"	

יסביר שמואל שלכו"ע בנסרים ברוחב ד"ט אסור לסכך (משום גזרת תקרה), וכהסברו במשנה הראשונה לעיל. במשנה השנייה נחלקו ר"י ור"מ בדין אחר (ואין זה המשכה של המשנה כדעת רב): האם יש לחשוש בגזירת תקרה במקום שרואים שהאדם בקי בהלכות סוכה ויודע שאין לשבת תחת תקרת נסרים בבית (משום "תעשה ולא מן העשוי"), ולכן לדעת רבי יהודה לא חוששים שיבוא לטעות בגזרת תקרה, ויכול לישב תחת נסרים של ד"ט, אך יש לתקן את התקרה בכך שיפקפק (לב"ה) או יסיר חלק מהנסרים (לב"ש ולב"ה). לדעת רבי מאיר גזרת תקרה חלה בכל מצב (אף במקום שאין לחשוש שיטעה, כפי שמוכח שבקי בהלכות סוכה), ולכן בין לב"ש ובין לב"ה אין מועיל לפקפק (כי אסור לישב תחת נסרים שכאלה ממילא), אלא רק להסיר חלק מהנסרים.